

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosc/182272,80-rocznica-zamordowania-7-Polakow-przez-komunistow-Niemye-Sklody-kalendarium.html>
25.04.2024, 17:10

80. rocznica zamordowania 7. Polaków przez komunistów - Niemyje-Skłody - kalendarium

Okupację sowiecką (przynajmniej tą pierwszą) zwykliśmy zamykać w datach 17.09.1939 r. - 22.06.1941 r. Natomiast zapominamy, że komuniści na terenach polskich nie zaprzestali swojej aktywności w momencie ataku III Rzeszy na ZSRS. Ich działania w formacjach zbrojnych cały czas były wymierzone nie tylko w polskie podziemie niepodległościowe, ale także w ludność cywilną.

Warto w tym miejscu przypomnieć np. historię mordu na por. Antonim Burzyńskim ps. „Kmicic” i jego żołnierzach. 26 sierpnia 1943 Antoni Burzyński wraz ze swym sztabem został zaproszony na konferencję do Fiodora Markowa. Sowietci zaproponowali mu, aby podporządkował oddział Związkowi Patriotów Polskich, czyli namiastce komunistycznego rządu powołanego w Moskwie. Oficer się nie zgodził. W tym czasie około 2000. sowieckich partyzantów otoczyło dwie polskie bazy. Zażądano natychmiastowego poddania się. Wywiązała się walka. Aresztowany "Kmicic" został rozstrzelany. Zginęło ponad 60. AK-owców, a ponad 100. dostało się do niewoli. Ocalał jeden pluton, który stał się zalążkiem nowego oddziału mjr. "Łupaszki".

Na Podlasiu pamiętamy o mordzie dokonanym 7 kwietnia 1944 r. przez oddział Aleksandra Jurczuka - późniejszego kata białostockiego więzienia - na mieszkańcach Sobótki niedaleko Bielska Podlaskiego. Przykłady można mnożyć. Są wśród nich historie upamiętnione, ale mamy także takie, których śladów w przestrzeni publicznej trudno szukać.

30 marca 1943 r. z Radziszewa-Sieńczuch na Podlasiu wyrusza oddział Uderzeniowych Batalionów Kadrowych, który przemieszcza się w okolice miejscowości Niemyje Ząbki gdzie korzysta z przychylności gospodarzy oraz odbywa krótkie szkolenie, by po kilku dniach opuścić teren. W trakcie dalszego marszu dochodzi do wymiany ognia pomiędzy Uderzeniowcami a nierozpoznanym oddziałem zbrojnym, który najczęściej w literaturze określany jest jako „grupa rabunkowa”. Właściwie jest to nazwa adekwatna do charakteru działalności, ale kryje się za nią jeden z funkcjonujących na tym obszarze oddział komunistyczny złożony z partyzantów sowieckich oraz przedstawiceli ludności miejscowej narodowości białoruskiej i żydowskiej. Ostrzelani komuniści zaniepokojeni nagłym pojawieniem się zbrojnego oddziału polskiego postanawiają dokonać zemsty, która jednocześnie ma przestraszyć ludność cywilną przed wsparciem udzielanym żołnierzom konspiracji niepodległościowej. Wybór pada na Niemyje Ząbki, ale wieś okazuje się zbyt silna by podjąć próbę jej pacyfikacji. Ostatecznie wybrana zostaje jedna z pobliskich kolonii, której mieszkańcy zostali wcześniej wysiedleni przez okupanta niemieckiego. Dwie z rodzin powróciły na swoje gospodarstwa (co było w tej okolicy praktykowane – min. w pobliskich Pobikrach). Byli to: wdowa Anna Niemyjska (l.42) z dziećmi – Stanisławą (l.17), Kazimierzem (l.14), Zofią (l.12) i Józefem (l.7) oraz Józef (l.27) i Józefa (l.20) Żochowscy z pięciomiesięcznym synkiem Jankiem. Bezbronni, mieszkający na odległej kolonii padli ofiarą zaplanowanego mordu 5 kwietnia 1943 r. **Związanych spalono żywcem w ich zabudowaniach.**

Udało się uciec tylko Stasi Niemyjskiej. Sznury, które ją krępowały spaliły się umożliwiając ucieczkę. Pani Stanisława zmarła w 2006 r. O swojej historii opowiadała uczniom niemyjskiej szkoły. Pozostały też świadectwa rozmów, które prowadziła z najbliższymi sąsiadami.

W maju 1943 r. powracający w te strony IV UBK, na prośbę przerażonych tragedią mieszkańców, wykonał wyrok na nadal aktywnych w tym terenie komunistach ze wspomnianego oddziału.

Prochy spalonych mieszkańców kolonii w Niemyjach-Składach pochowano na cmentarzu parafialnym w Winnie Poświętnej. W miejscu tragedii stoi obecnie krzyż. Trudno go odnaleźć na polu kukurydzy. Najłatwiej trafić w te miejsce w okresie zimowym.

Autor wpisu

Bogusław Łabędzki

z białostockiego referatu Biura Poszukiwań i Identyfikacji Instytutu Pamięci Narodowej